

100574

Nasjonen

18/5 - 1991

Med tusser i fløyta

Av DRUDE BEER (tekst) og MARIANN TVETE (foto)

Si tussefløyte til en gjennom-snittsnordmann, og han svarer Egil Storbekken. Si tussefløyte til Egil Storbekken, og han svarer fugler og fjell, vind over vidda og solstrålespill i skinnende sjøer. Og han svarer tusser, folketro og småfolk inni fjellet.

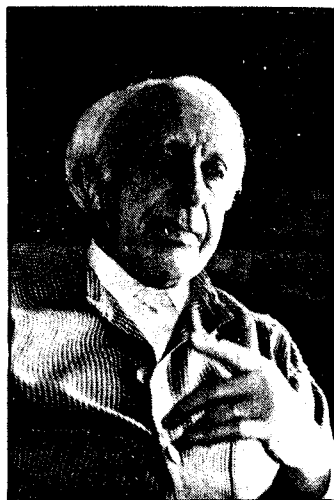
– Og jeg vet det, for jeg har selv opplevet det.

Stille morgen på fjellet, nattens storm har lagt seg. Egil Storbekken løfter fløyta til munnen, spiller klare fjelltoner over ensom fjellvidde. Og med ett begynner det å suse, i lufta, i lyngen, i gresset og i bjørkas små blader. Og hundre, to hundre, mange, mange små fugler flyr, kvitrer, lander, lytter. Dette er toner som lokker, dette er toner naturen kjenner.

– Klart folk trodde det var tusser og viddas små vesener som lekte i fløyta og kalte på fugleflokken. Og har du sett kua lytte og hesten bøye hodet ved tussefløytespill, da vet du at dette er toner som hører naturen til.

Om noen dager er det 80 år siden lille Egil kom til verden - ved Storbekken. Storbekken, som klukket og klang, lekte og lokket. Mens Glommass dunkle toner suste i bakgrunnen, dag og natt, dag og natt.

Alle spelemenn vokser opp ved en bekk, sa de gamle. Egil vokste opp ved Storbekken, og ble spelemann, en stor spelemann. Hans toner er blitt hørt

«Klart folk trodde det var tusser og viddas små vesener som lekte i fløyta.»

over det ganske land og enda lengre. De er hans egne toner. De er låter og leker han selv har komponert og selv

har spilt. Men kilden er Storbekken, ved Glomma, øverst i Østerdalen. Og bekkens klare vann og klingende toner kommer fra fjellet, fra vidda, høyt oppunder blå himmel.

Og Egil bor fortsatt ved Storbekken.

Egentlig burde Egil Storbekken blitt bonde. Tilsammen hadde han og kona Edith tilbud om å arve tre gårder.

– Men jeg merket tidlig at jeg slektet på far min og ikke var laget for bondeyrket. Far var en kunstersjel, spilte og skrev. Men den gang hadde en odelsgutt ikke noe valg. Jeg hadde valg, og jeg valgte kunsten.

Egil Storbekken begynte med fele som han far. Men det var ikke snakk om spilletimer og notelære. Han spilte det han hørte, lyttet, lette, fant tonene - og spilte.

Men så brant gården Storbekken, og fela brant med. Og det fantes ikke penger til nytt instrument. Men et Chicago-orgel fantes det, som læreren i bygda hadde skaffet fra Amerika. Så ble det Chicago-orgel i stedet.

Tussefløyten støtte Egil Storbekken på en vinter han var i Gudbrandsdalen. Og med tussefløyten fulgte seterinstrumentene: lur, selje-fløyte, bukkehorn.

Buuh! Det drønner i stua til Egil Storbekken på Tolga.

– Du visste kanskje ikke at bokkehornet egentlig var et skremmeinstrument, ler Storbekken, og tar hornet fra munnen.

Gjeterguttene brukte bukkehornet for å skremme bjørnen bort fra buskpen. Han kunne jo ikke som jenta jage udyret ved bare å blotte brystet mot styggen. Gjorde hun det, het det seg at bjørnen ble blyg og ruslet vekk.

«Far var også en kunstersjel. Men den gang hadde en odelsgutt ikke noe valg. Jeg hadde valg og jeg valgte kunsten.»

«En bygdekunstner må være tusenkunstner».

Siden ble både lur og bukkehorn kalleinstrumenter. Og med ett fylles stua, som Egil og Edith har bygget på Storbekken, med dype kalle-låter. Låter fra fjellet, låter som skal kalle budskapen hjem til natten.

– Det fantes lite musikk for tussefløyte. Men til å begynne med komponerte jeg uten særlig hell. Det ble kunstig, det ble tradisjonelt. Inntil jeg tok med fløyten opp i fjellet. Da plutselig forsto jeg hva tussefløytens egentlige toner var. Og der fant jeg inspirasjon til å lage min egen musikk. Musikk som kom både utenfra og innenfra samtidig.

Det er blitt over 100 tussefløyte låter fra Egil Storbekken. Og fra slutten av 60-tallet til langt ut på 70-tallet fikk han ungdom til å skifte ut elektrisk gitar med tussefløyte. Han fikk oss til å samles om «Fjell-trall» og «Fiskar-trall», «Tussereinlender» og «Vesletjennlåten», mens både protest-visene og jazz-platene fikk hvile.

Og Egil Storbekken var i NRK og Egil Storbekken var i Universitetets Aula. Egil Storbekken spilte inn plate med Hindarkvartetten. Og Egil Storbekken dirigerte Tolga Spellemannslag og Tussefløyten og en god del kor og orkestre til.

Tonene fra Storbekken, som en gang kom fra fjellet og rant ut i Glomma øverst i Østerdalen, lød plutselig landet rundt. Og de lyder fortsatt. Storbekken går visst aldri av moten.

Men selvfølgelig gikk ikke det hele så lekende lett som tonene der de triller ut av seljefløyten. Man kan

«Nå stamper bøndene videre i en utvikling som ikke lengre kan føre fram.»

ikke leve av tussefløytelåter alene.

– En bygdekunstner må være tusenkunstner. Egentlig ble jeg utdannet maler på en malerskole i Oslo. Vel hjemme igjen laget jeg skisser og malerier av gårder i bygda på bestilling.

Og Egil og Edith åpnet Bygdekunst-butikk ved skigarden. Det var allerede på midten av 50-tallet. Der solgte de malerier, som Egil Storbekken malte. Der solgte de neverarbeider, som Egil Storbekken laget. De solgte rosemalte trearbeider, som Egil Storbekken dekorerte. Og de lokket med lur og seljefløyte, som Egil Storbekken hadde lært seg kunsten å forme.

Og det var kona, tre unger og Egil som drev butikken. Mens reisende i dalen, hele sommeren igjennom, kom innom for å se og høre, lære og kjøpe.

Og med sine 80 år har Egil Storbekken ikke sluttet å fundere på hva mer man kan lage, hva nytt man kan gjøre, ikke minst for å få flere reisende opp gjennom dalen. Og for å forhindre at de unge reiser ned gjennom dalen, for å bli borte for godt.

– Nå gjelder det å tenke nytt. Bøndene her oppe var beundringsverdige flinke til å tilpasse seg det moderniserte landbruket. Det gikk fort, det gikk fint. Men i forhold til Europas indu-

«Bonden er vond å få ned av traktoren når han først føler seg trygg på det setet.»

strialisert landbruk har vi ikke sjans til å konkurrere i tiden framover. Nå stamper bøndene videre i en utvikling som ikke kan føre fram.

– Derfor må vi satse anderledes, sier Egil Storbekken, og maler fram setrene i fjellet som fargerike turistatraksjoner og jordbruket i Østerdalen som en økologisk oase.

– Dette må bli de satsingsområdene som kan gi nytt liv og ny næring til bygdene her omkring, slår tusenkunstneren fast. Og han snakker varmt om gammel møkk utover jordene, kontra moderne dritt som renner ned i gjødselkjelleren. Og han sørger tungt over marken, den gamle gode meitemarken, som bare sjelden stikker hodet opp fra den mørke mulden nå til dags.

– Men det er vanskelig å få folk til å tenke nytt og våge nye veier her i bygda nå. Og bonden er vond å få ned fra traktoren, når han først føler seg trygg på det setet.

Egil Storbekken sukker og minnes kona i bygda som fikk spørsmål fra presten om det fantes småunger på gården. «Åh nei. Det man ikke kan gjøre med traktor her i bygda nå, blir ikke gjort», svarte kona.

Men Storbekken selv gir seg ikke. Fremdeles tar han i mot på tunet når sommerturistene kommer oppover dalen. Han spiller på lur og seljefløyte, han forteller om seterliv og folketro. Mens folk og fe og småfulglen lytter. Og Glomma suser nedi skaret.